

A NAGY-PISZNICE

BESZÉLŐ KÉPEK 1

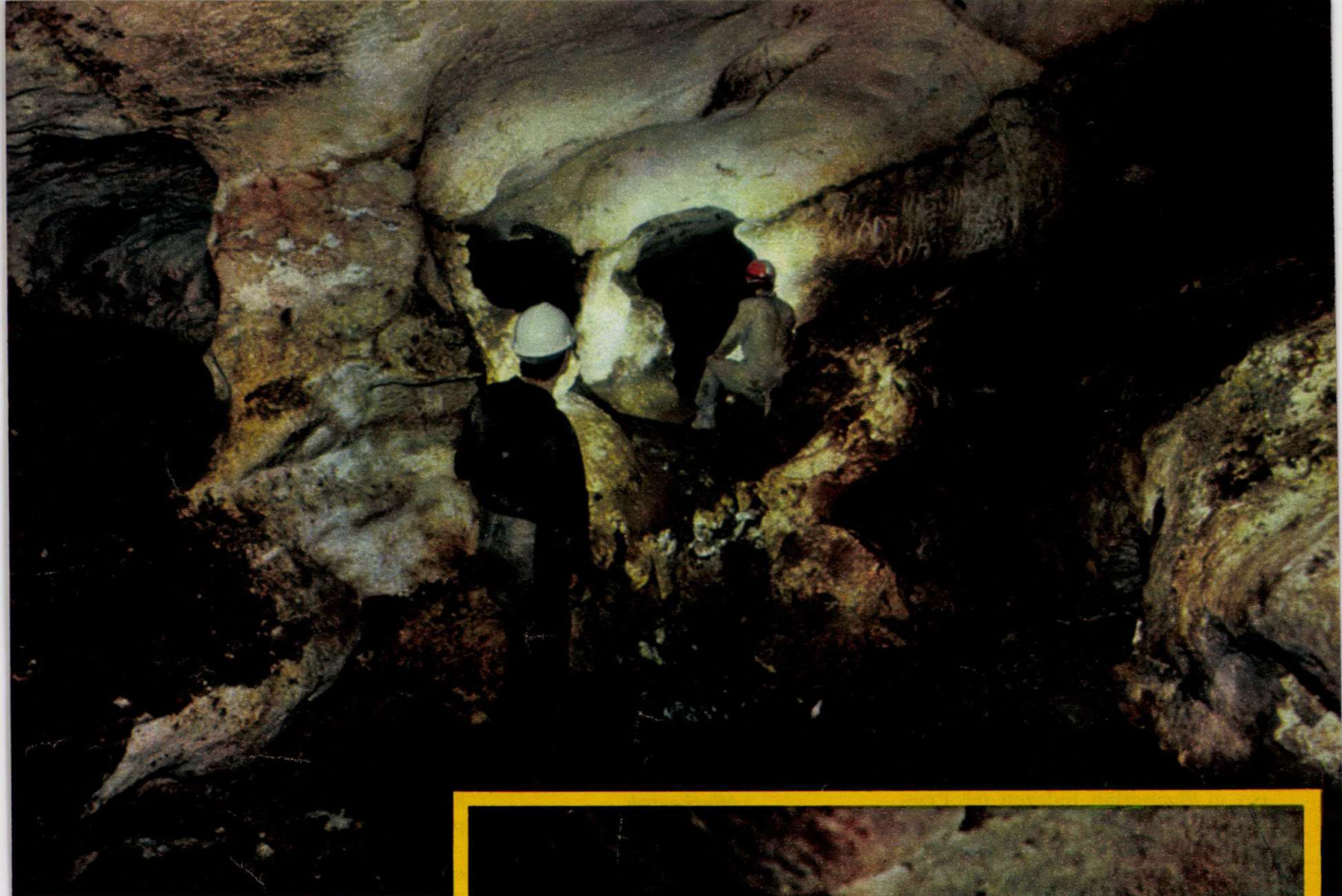
A Gerecse-hegység szívében, erdőkkel borított vadregényes tájon emelkedik a hegység második legmagasabb csúcsa, az 544 méter magas Nagy-Pisznice. A hegy tömegét a földtörténeti középkor karbonátos kőzetei, a felső triász vastagpados, úgynevezett

„dachsteini” mészkő és az erre települő vékonypados-táblás jura mészkő építik fel. A változatos kifejlődésű, jellegzetesen vöröses-barnás színű, a réteg lapjai mentén jól elváló jura mészkövet – mint kiváló építő- és díszítőkövet – már a római korban is bányászták. A pisznicei kőfejtés a középkorban érte el fénykorát, anyaga ekkor vált igazán híressé „piszkei márvány” néven; ez

megtalálható egyebek között Esztergom, Visegrád, Pest és Buda számos épületében, s országhatárainkon túlra, így például Bécsbe is eljutott. Több évszázados virágzása után az itteni bányászkodás az 1900-as évek első felében folyamatosan sorvadt, végül a bányát bezárták. (A jelenleg piszkei márvány néven kapható „vörösmárvány” a tardosbányai kőfejtőből származik.) Távrolról nézve a hegy vérző sebének tetsző felhagyott pisznicei bányák ma a terület meghatározó tájképi elemei, s élénk tárják a jura időszak kőzetrétegeit (1. kép).

A Gerecse meredek, sziklás déli oldalában, a jura képződmények alól kibukkanó triász mészkőben alakult ki a hegység egyik legnagyobb üregrendszere, a több mint félezer méter összhosszúságú Pisznice-barlang. A több szintben egymással párhuzamosan haladó folyosóinak irányát a kőzet törésrendszere határozza meg (2. kép). Az e mentén valaha itt feltörő meleg karsztvíz oldó hatására kialakult folyosók és termek jellegzetes formái a jól fejlett gömbüstök és gömbfülkék. Ezek összeolvadása, kapcsolódása helyenként bizarr alakzatot hozott létre (3. kép).

A barlangban hajdan denevérek tízezrei tannyáztak. Ürülékük – a guanó – a járatok talpán néhol több méter vastagságban is felhalmozódott. Ezt a rendkívül

3

értékes, igen nagy foszfáttartalmú trágyát a múlt század 70-es éveiben nagyrészt kibányászták. A denevértelép létszáma az 1950-es évektől rohamosan fogyatkozott (érdekes a párhuzam a rovarirtó vegyszerek elterjedésével), ma már csak 40–50 példány figyelhető meg belőlük a téli időszakban.

A Nagy-Pisznice a Gerecsei Tájvédelmi Körzet egyik féltve őrzött gyöngyszeme, geológiai, botanikai és zoológiai értékei miatt fokozottan védett, zárt terület. Csak előzetes egyeztetés alapján, szakvezetéssel látogatható.

Szöveg:

Juhász Márton

Kép:

Borzsák Péter

